

ТЕМА 8. Аналіз фінансових ресурсів туристичного підприємства

План заняття

1. Сутність і роль фінансів підприємств туризму та їх зв'язок із державним фінансовим механізмом та зі складовими фінансового ринку.
2. Поняття фінансових ресурсів підприємств туризму їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу підприємства.
3. Джерела та порядок формування фінансових ресурсів підприємств туризму.

1. Сутність і роль фінансів підприємств туризму та їх зв'язок із державним фінансовим механізмом та зі складовими фінансового ринку

➔ **Фінанси** – сукупність економічних відносин, пов'язаних з утворенням та використанням грошових коштів підприємства в процесі його господарської діяльності.

➔ *Завдання фінансів* підприємств туристичної індустрії полягає у формуванні грошових фондів і ефективного їх використання з метою господарсько-експлуатаційної та фінансової діяльності підприємства, отримання прибутку та забезпечення фінансової стійкості

Фінанси підприємств туризму виконують наступні **функції**:

- оперативна;
- розподільча;
- Контрольна.

Оперативна функція фінансів полягає в утворенні грошових доходів та фондів у процесі господарської діяльності підприємства, обслуговування грошима всіх стадій циклу основної діяльності підприємства.

Розподільча функція фінансів полягає в розподілі отриманих грошових коштів між окремими напрямками їх використання, підтримання певних пропорцій у використанні грошових коштів.

Контрольна функція фінансів полягає у фінансовому контролі за всіма аспектами фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом оцінки ефективності їх здійснення.

Фінанси у туризмі мають специфічні риси, зокрема:

- швидкість обігу оборотних засобів є вищою порівняно з іншими галузями;
- особлива схема кругообороту оборотних коштів у туризмі;
- необхідність використання специфічного фінансового механізму, спрямованого на стимулювання розумової праці, підвищення її результативності;
- особливості складу і структури фінансових ресурсів;
- особливості складу і структури джерел формування фінансових ресурсів;
- особливості ціноутворення на туристичні продукти на основі нормативної калькуляції та висока чутливість до факторів зовнішнього середовища.

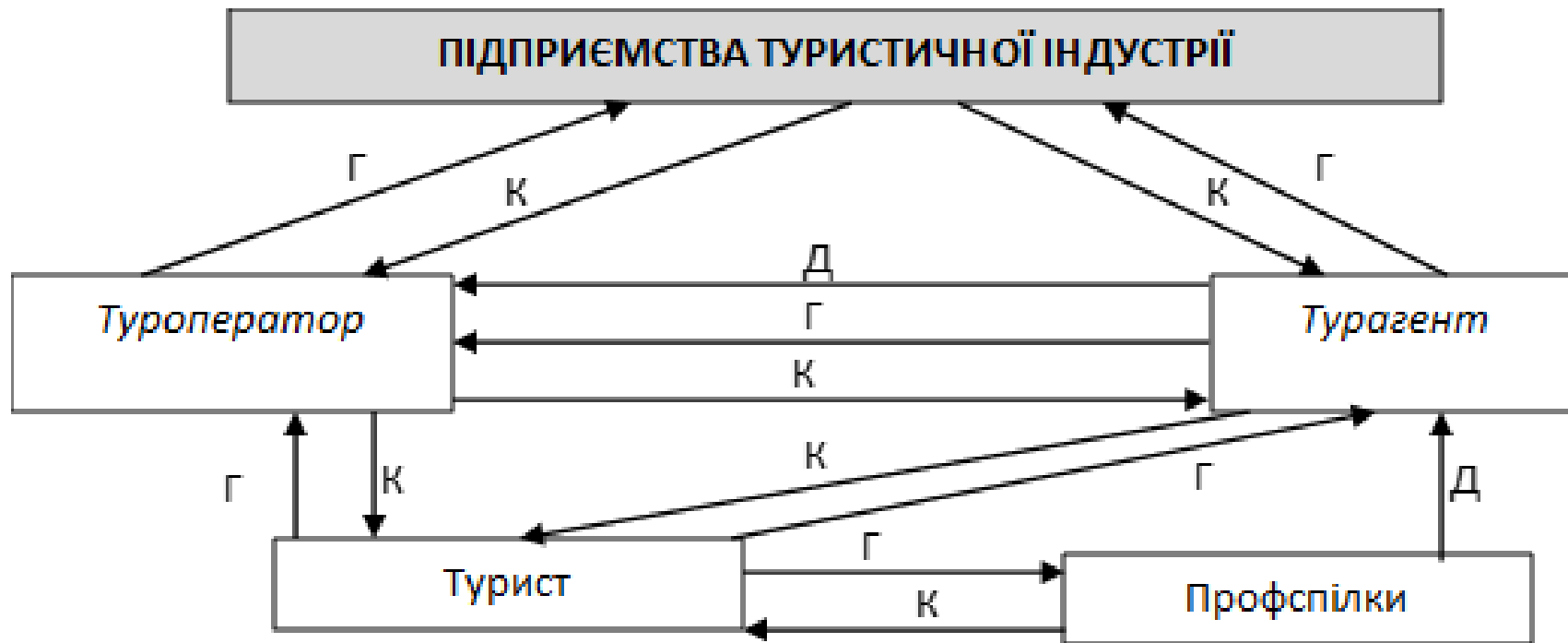

Рис. 1. Схема потоків грошей та заборгованості між суб'єктами ринку туристичних послуг

Фінансовий механізм – це система дій фінансових важелів, що виражаються в організації, плануванні та стимулюванні використання фінансових ресурсів.

На **фінансовому ринку** проявляються економічні відносини між продавцями і покупцями фінансових (грошових) ресурсів і інвестиційних цінностей, між їх вартістю та споживчою вартістю. Він складається з системи ринків: валютного, цінних паперів, золота тощо.

Система фінансових відносин туристичного підприємства схематично представлені на рис. 2.

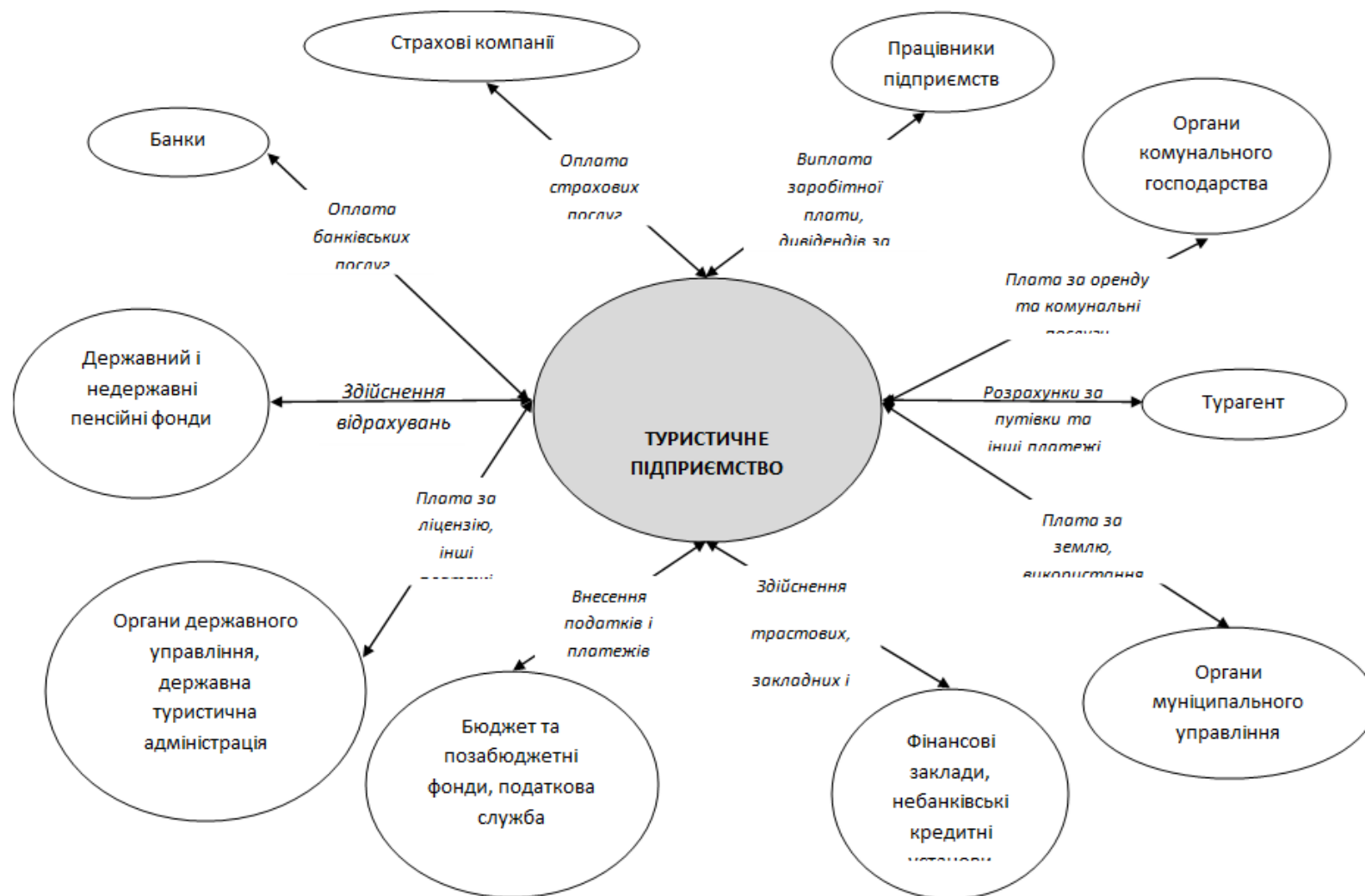

Рис. 2. Система фінансових відносин туристичного підприємства

2. Поняття фінансових ресурсів підприємств туризму їх склад та характеристика, структура активів і пасивів балансу підприємства

Фінансові ресурси – грошові доходи і надходження, які знаходяться в розпорядженні підприємства і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат по розширенню відтворення і матеріального стимулювання праці.

Активи – грошова оцінка різних елементів майна (ресурсів), використання яких призводить до отримання економічних вигод підприємства.

Пасив - це капітал, майно і об'єкти (ресурси), які є на підприємстві, які контролюються підприємством в результаті попередніх (минулих) подій, та використання яких, як очікується, призведе до збільшення капіталу. В бухгалтерії - сукупність усіх зобов'язань (джерел формування засобів) підприємства.

Таблиця 1

**Склад і структура фінансових ресурсів туристичних фірм, що не мають готелів,
% до суми**

<i>Показники</i>	<i>Турагенти</i>	<i>Туроператори</i>
Основні засоби	3,6	2,8
Нематеріальні активи	1,4	9,2
Оборотні засоби, в т.ч.	95	88
грошові засоби	70	20
дебіторська заборгованість	18	62
витрати майбутніх періодів	6	5
інші активи	1	1
Всього	100	100

Таблиця 2

Баланс підприємств готельного господарства (туризму)

<i>Активи</i>	<i>Пасиви</i>
Позаоборотні активи	Власний капітал
Оборотні активи	Забезпечення майбутніх витрат і платежів
Витрати майбутніх періодів	Довгострокові пасиви
	Короткострокові пасиви
Баланс	Баланс

Таблиця 3

Порівняльна характеристика особливостей основних та оборотних активів підприємства

Ознаки	Види активів	
	Основні	Оборотні
1. Вплив інфляції	Незначний вплив, захищена частина майна	Істотний вплив, особливо для грошових активів і дебіторської заборгованості

Ознаки	Види активів	
	Основні	Оборотні
2. Ризик втрати в процесі господарювання	Незначний ризик, захищеність від втрати у зв'язку з непорядністю партнерів	Високий ризик, можлива втрата їх частини у зв'язку з непорядністю партнерів
3. Вплив часу на якісні характеристики	Морально зношуються, навіть якщо не використовуються	Час не впливає на їхню якість (крім певних видів матеріальних активів)
4. Ступінь фінансової керованості	Важкозмінні за структурою, а отже, важкокерований об'єкт	Легко змінюють свою форму, піддаються управлінню для підвищення швидкості та зниження обсягу у разі потреби
5. Ступінь ліквідності	Низьколіквідні, їх продаж пов'язаний з певним часом та зусиллями	Високоліквідні, можуть бути швидко реалізовані
6. Ступінь структурної трансформації	Низький ступінь, мають матеріальну форму і можуть змінити її на іншу шляхом купівлі-продажу	Високий ступінь, перебувають в обороті і постійно змінюють свою форму
7. Можливість пристосування до змін господарської кон'юнктури	Пристосування до змін господарської діяльності ускладнено, оскільки орієнтовані на певний вид діяльності	Гарна можливість, оскільки у разі потреби можуть обслуговувати й інші види діяльності

Власні кошти - це кошти підприємств, які постійно знаходяться в обігу й кінцевий строк використання яких не встановлений. Формуються вони за рахунок власного капіталу, тобто тієї частини активів підприємства, яка залишається після виконання його зобов'язань.

Позичені кошти - це ті, що одержує підприємство на визначений термін, за плату й на умовах повернення. Формуються вони, переважно, за рахунок коротко- і довгострокових кредитів банків.

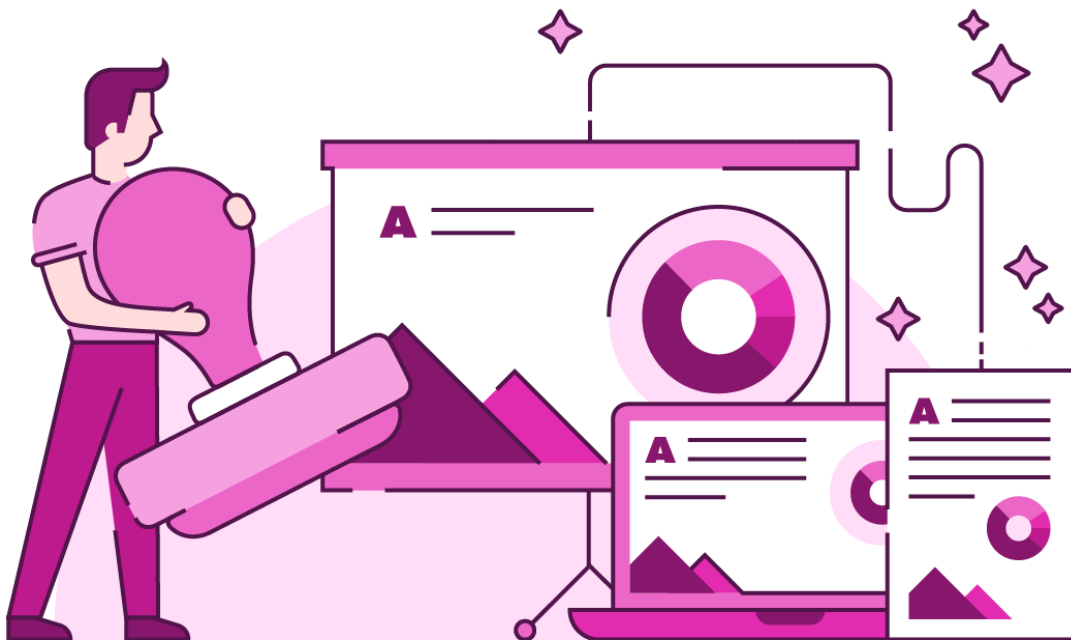
До позикових фінансових ресурсів відносять:

- **банківський кредит** - позичка від банку або інших установ у грошовій формі під певний відсоток. Його необхідність визначається характером кругообігу основних і оборотних засобів;
- **бюджетний кредит**. Цей кредит діє на тих самих принципах, що й банківський;
- **комерційний кредит** - це придбання товарів чи отримання послуг з відстроченням оплати. Подібна угода оформляється спеціальним борговим зобов'язанням - комерційним векселем.

Рис. 3.Склад фінансових ресурсів туристичного підприємства

Залучені кошти - це кошти, які не належать підприємствам, але внаслідок діючої системи розрахунків постійно перебувають в їх обігу. Формуються вони за рахунок усіх видів кредиторської заборгованості підприємства.

Отже, під **фінансовими ресурсами** слід розуміти загальну суму власного, позиченого й залученого капіталу, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-господарської діяльності з метою одержання прибутку.

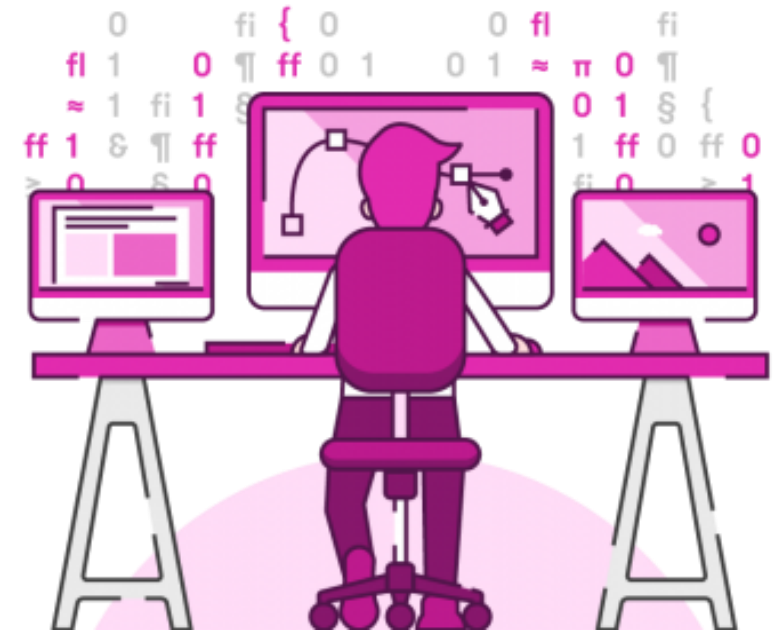
Розрізняють такі основні *складові фінансових ресурсів підприємства*:

- ⑩ прибуток;
- ⑩ амортизаційні відрахування;
- ⑩ обігові кошти;
- ⑩ бюджетні асигнування;
- ⑩ надходження з цільових фондів;
- ⑩ надходження з централізованих корпоративних фондів;
- ⑩ Кредити.

Прибуток - це грошовий вираз фінансових ресурсів, що створюються підприємствами будь-якої форми власності та належить їм після розподілу доходів від господарської діяльності. Прибуток - це найголовніша фінансова категорія на рівні підприємницьких структур, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва при будь-якій формі власності. Прибуток також є не лише джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й джерелом формування бюджетних ресурсів держави.

Амортизаційні відрахування - це вид цільових фінансових ресурсів, які відображають перенесення на готову продукцію частини вартості використовуваних основних засобів і є фінансовими ресурсами підприємства для їх відтворення.

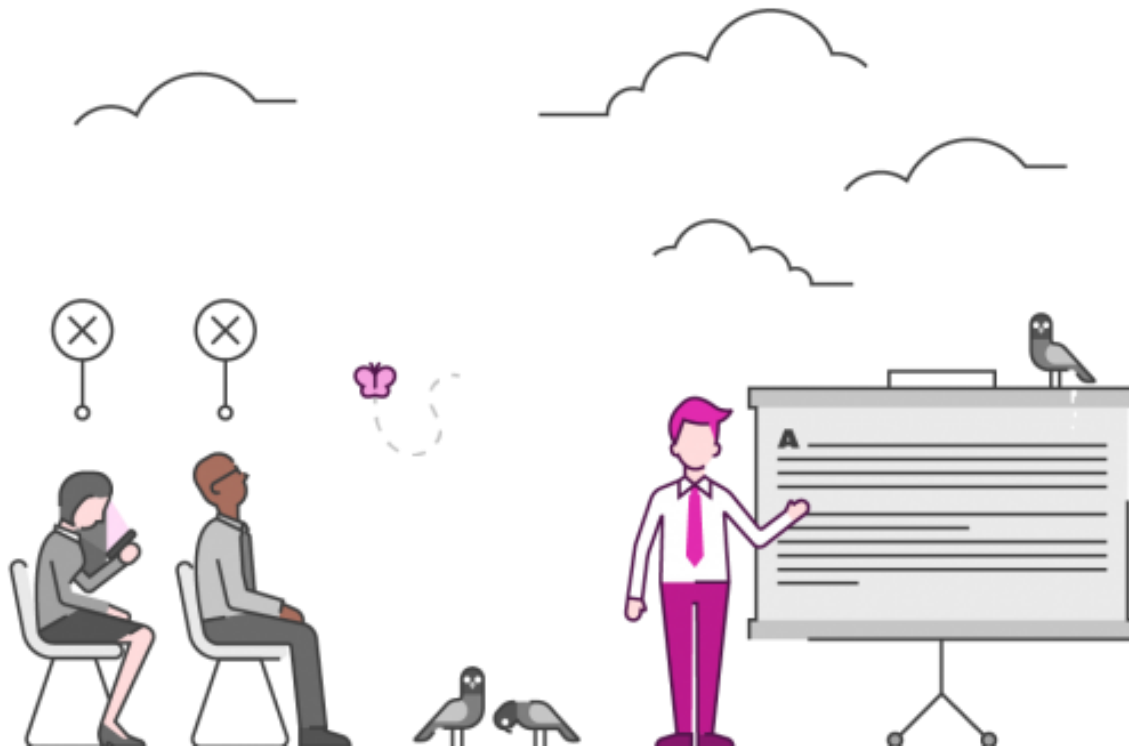
Обігові кошти - частина фінансових ресурсів підприємства, що постійно перебувають в господарському обороті. До них належать кошти та їх еквіваленти (короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції), не обмежені у використанні, а також інші активи підприємства (сировина, матеріали, готова продукція і т. п.), які призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу або протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Бюджетні асигнування завжди мають суворо визначений порядок використання й можуть надаватися підприємству у формі:

- **бюджетних інвестицій** - виділення коштів у вигляді капітальних вкладень на розвиток виробництва в пріоритетних напрямках, які впливають на ефективність економіки країни загалом;
- **бюджетних кредитів** - надаються підприємствам державного сектора економіки на тимчасові потреби в разі фінансових ускладнень. Вони здійснюються, як правило, на поворотній основі під затверджені проекти використання коштів; можуть бути безпроцентними або з невисокою процентною ставкою;
- **державних дотацій** - виділення коштів на відшкодування збитків підприємств, коли збитковість є наслідком ринкової кон'юнктури або політики держави;
- **державних субсидій** - виділення коштів із бюджету суб'єктам підприємницької діяльності на вирішення конкретних завдань у межах спеціальних державних програм розвитку.

Кредити - фінансові ресурси, які тимчасово надані в користування та розпорядження підприємства для покриття тимчасових і сезонних потреб виробництва. Кредит існує в двох формах: комерційний (товарний) кредит та банківський кредит.

Залежно від *джерел формування фінансові ресурси підприємства* поділяються на:

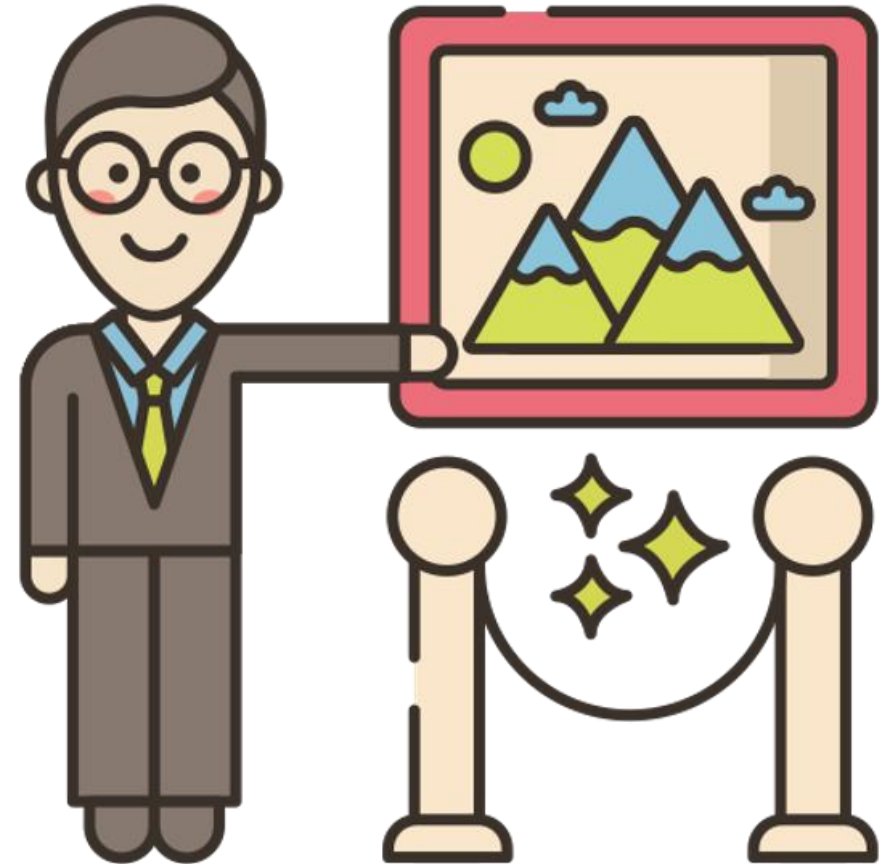
- створені за рахунок власних і прирівняних до власних грошових надходжень (внески засновників у статутний фонд);
- внаслідок здійснення фінансово-господарської діяльності (нерозподілений прибуток, амортизаційний фонд, резервний фонд);
- у результаті операцій на фінансовому ринку (додатковий капітал, позичковий капітал);
- у порядку перерозподілу грошових коштів (бюджетні субсидії, страхові відшкодування, інші види ресурсів).

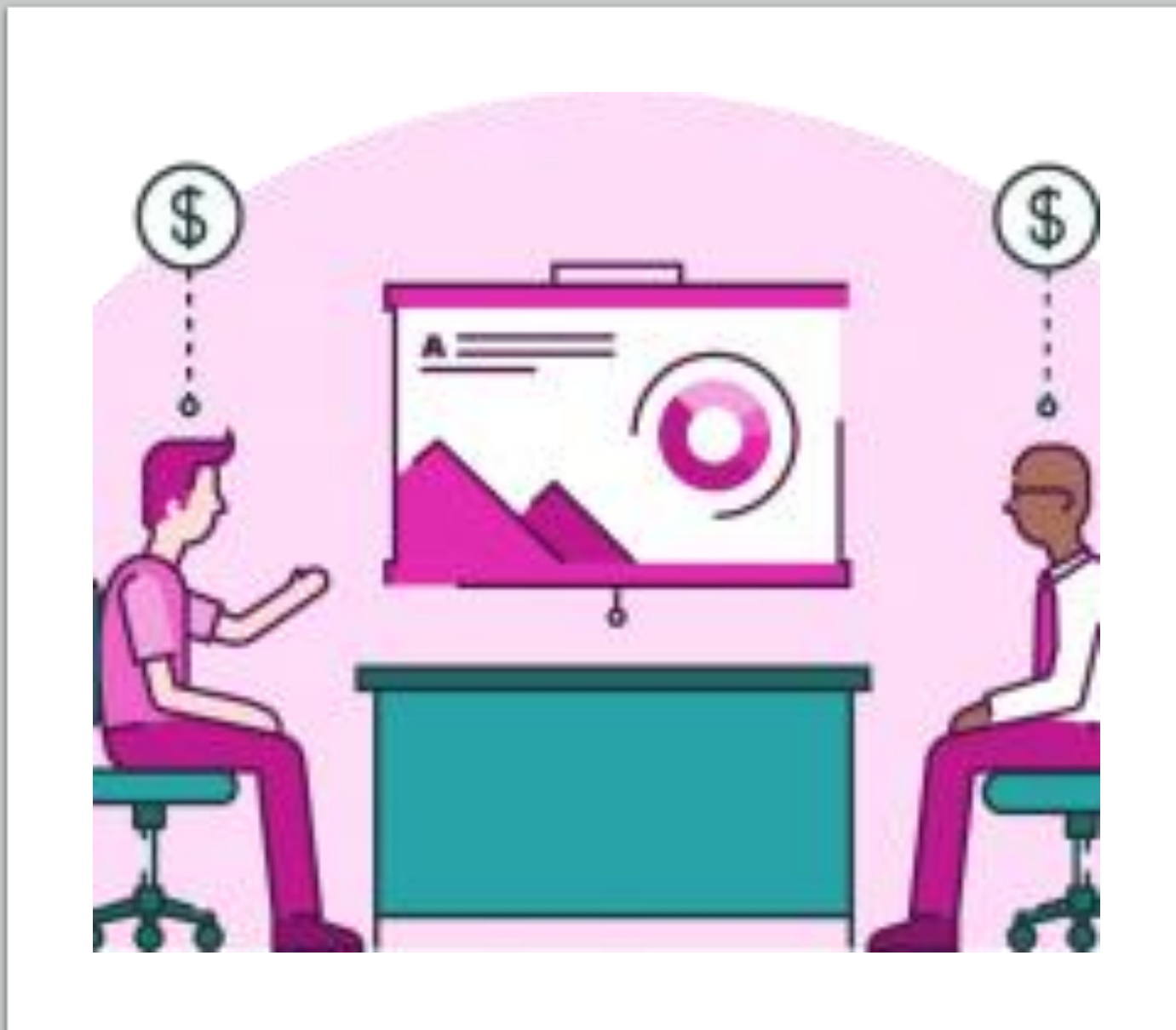
3 Джерела та порядок формування фінансових ресурсів підприємств туризму

→ Фінансові ресурси підприємств туризму визначають їх успіх, більше ніж в підприємстві будь-якої іншої сфери. Основним їх джерелом є вартість реалізованого туристичного продукту (послуги), частина якої після розподілу виручки приймає форму грошових фондів спеціального призначення.

Основною метою формування фінансових ресурсів підприємства є повне задоволення його фінансових потреб, що забезпечують передбачені темпи його стійкого зростання в майбутньому періоді.

З урахуванням цієї мети процес формування фінансових ресурсів підприємства будується на основі наступних *принципів*:

1. Облік перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування обсягу і складу фінансових ресурсів підприємства підпорядкований цілям забезпечення сталого його зростання на всіх етапах стратегічного періоду. Забезпечення цієї перспективності формування фінансових ресурсів підприємства досягається в процесі довгострокового планування їх обсягу і складу.

2. Виділення із загального обсягу фінансових ресурсів інвестиційної частини. Загальна потреба в інвестиційних ресурсах підприємства ґрунтується на розрахунках обсягів інвестування, що забезпечує реалізацію як корпоративної стратегії, так і функціональних стратегій підприємства, а також стратегій окремих бізнес-одиниць.

3. Забезпечення оптимальної структури джерел формування фінансових ресурсів з позицій фінансової безпеки підприємства. Оптимальна структура джерел формування фінансових ресурсів забезпечує фінансову рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку.

4. Мінімізація вартості залучення фінансових ресурсів за кожним із джерел їх формування. Така мінімізація сприяє зниженню середньозваженої вартості капіталу підприємства, а відповідно і зростання рівня його фінансової рентабельності.

Залежно від джерел формування фінансові ресурси підприємства поділяються на:

- створені за рахунок власних і прирівняних до власних грошових надходжень (внески засновників у статутний фонд);
- внаслідок здійснення фінансово-господарської діяльності (нерозподілений прибуток, амортизаційний фонд, резервний фонд);
- у результаті операцій на фінансовому ринку (додатковий капітал, позичковий капітал);
- у порядку перерозподілу грошових коштів (бюджетні субсидії, страхові відшкодування, інші види ресурсів).

Джерела формування фінансових ресурсів туристичних підприємств представлені на рис. 4.

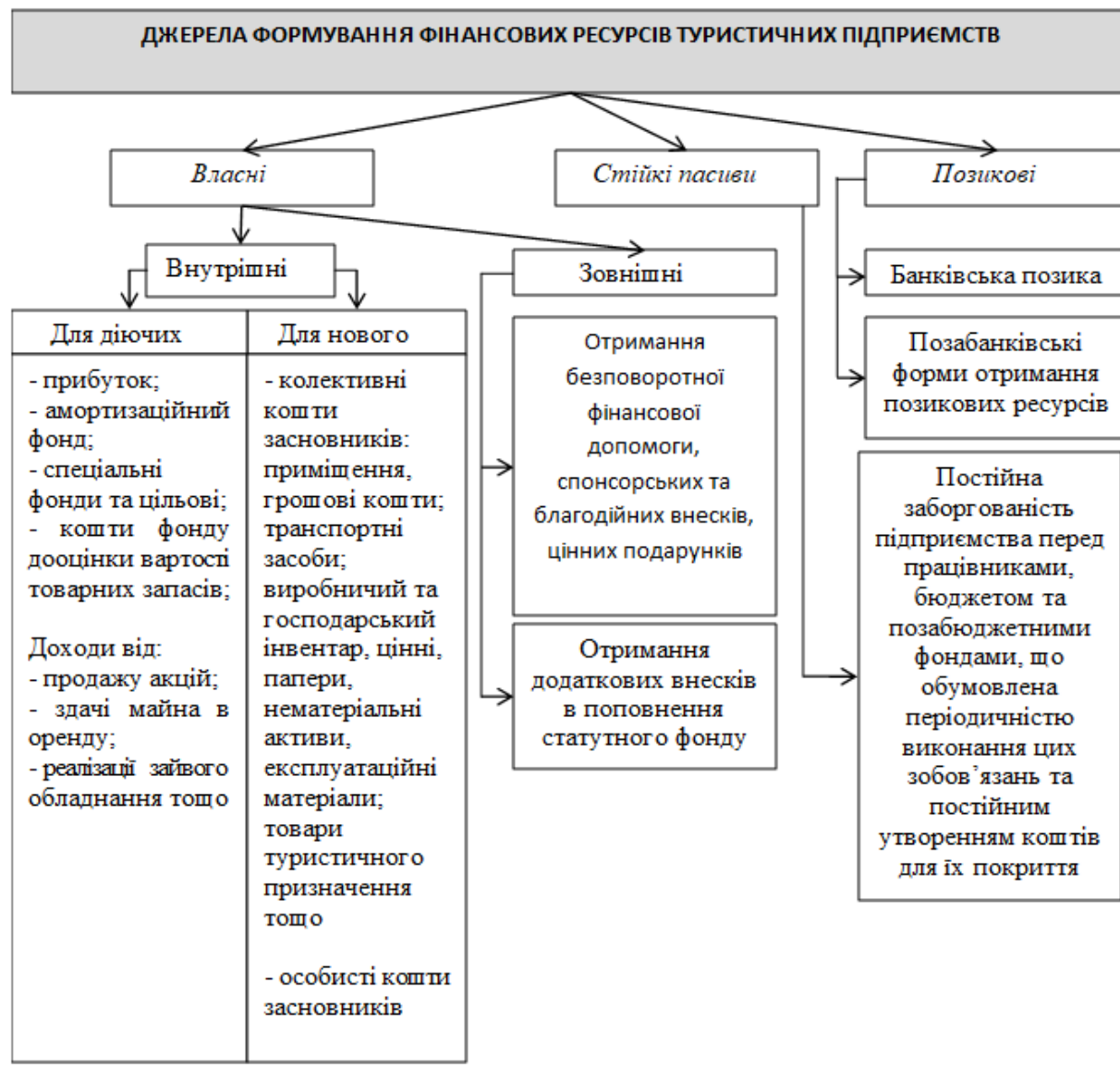

Рис. 4. Джерела формування фінансових ресурсів туристичних підприємств

Внутрішні власні фінансові ресурси – це внутрішні джерела коштів, які утворюються в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства і після покриття всіх необхідних витрат, оплати податкових та інших обов’язкових платежів, поточного споживання та витрачання грошових коштів, залишаються у власності (розпорядженні) підприємства та інвестуються в його подальший розвиток – зростання основного та власного обігового капіталу.

Будь які джерела формування фінансових ресурсів туристичних підприємств мають свої переваги та недолік.

Переваги внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів наступні:

1. Простота та швидкість залучення.
2. Висока віддача за критерієм норми прибутку на вкладений капітал.
3. Низький ризик неплатоспроможності і банкрутства при їх використанні.
4. Збереження повноти функцій управління з боку засновників підприємства.

Недоліки внутрішніх джерел формування фінансових ресурсів наступні:

1. Обмежені за обсягом можливості їх залучення та використання.
2. Обмеженість зовнішнього контролю за ефективністю діяльності підприємства й використанням фінансових засобів.

Зовнішні власні фінансові ресурси являють собою джерела поповнення власного капіталу, які формуються за межами підприємства за рахунок залучення до діяльності підприємства на безстроковий період власних фінансових ресурсів інших суб'єктів господарювання або заощаджень фізичних осіб.

Переваги зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів наступні:

1. Необмежені за обсягом можливості залучення фінансових ресурсів.
2. Підсилений зовнішній контроль за ефективністю діяльності підприємства та використанням фінансових ресурсів.

Недоліки зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів наступні:

1. Складність залучення й оформлення.
2. Необхідність надання відповідних гарантій, які часто здійснюються на платній основі.
3. Підвищення ризику банкрутства через несвоєчасне повернення коштів.
4. Втрати частини прибутку від використання коштів у вигляді позикового відсотка.
5. Часткове ускладнення контролю та управління діяльністю з боку основних засновників

Стійкі пасиви – це постійна заборгованість підприємства перед робітниками, бюджетом та позабюджетними фондами, що обумовлена періодичністю виконання цих зобов'язань та постійним утворенням коштів для їх покриття. В якості стійких пасивів може розглядатися лише нормальний поточний обсяг заборгованості в межах, що не перевищують встановлені терміни проведення розрахунків.

Позикові ресурси - це сукупність різних за формою та умовами залучення зовнішніх фінансових ресурсів, які отримуються підприємством на зворотній платній основі на певний період.

Таблиця 4

Порівняльна характеристика власних та позикових джерел фінансування майна підприємства

<i>Ознаки</i>	<i>Джерела коштів</i>	
	<i>Власні</i>	<i>Позикові та залучені</i>
1. Обсяги залучення	Мають певну межу і залежать від фінансових можливостей засновників та ефективності діяльності підприємства	Розмір залучення залежить від вимог до забезпеченості позики, що отримується
2. Важкість та швидкість залучення	Передача та отримання коштів здійснюється просто та швидко	Отримання коштів потребує спеціального оформлення, на яке необхідний певний час
3. Вплив на ефективність діяльності підприємства в цілому	Весь чистий прибуток залишається в розпорядженні підприємства	Частина доходу витрачається на виплату позикового процента, проте підприємство має можливість збільшити обсяги своєї діяльності
4. Збереження управління та контролю над підприємством	Забезпечується повне управління та контроль з боку первинних засновників	Можлива часткова або повна втрата управління та контролю
5. Забезпечення зовнішнього контролю та ефективності діяльності	Зовнішній контроль відсутній	Є важелі, що забезпечують зовнішній контроль за діяльністю підприємства

З метою фінансування необхідних обсягів витрат і забезпечення бажаного рівня доходів необхідно формування раціональної структури джерел коштів туристського підприємства. Для цього необхідно враховувати особливості складу і структури джерел фінансових ресурсів туристичних підприємств, які представлені на рис. 5.

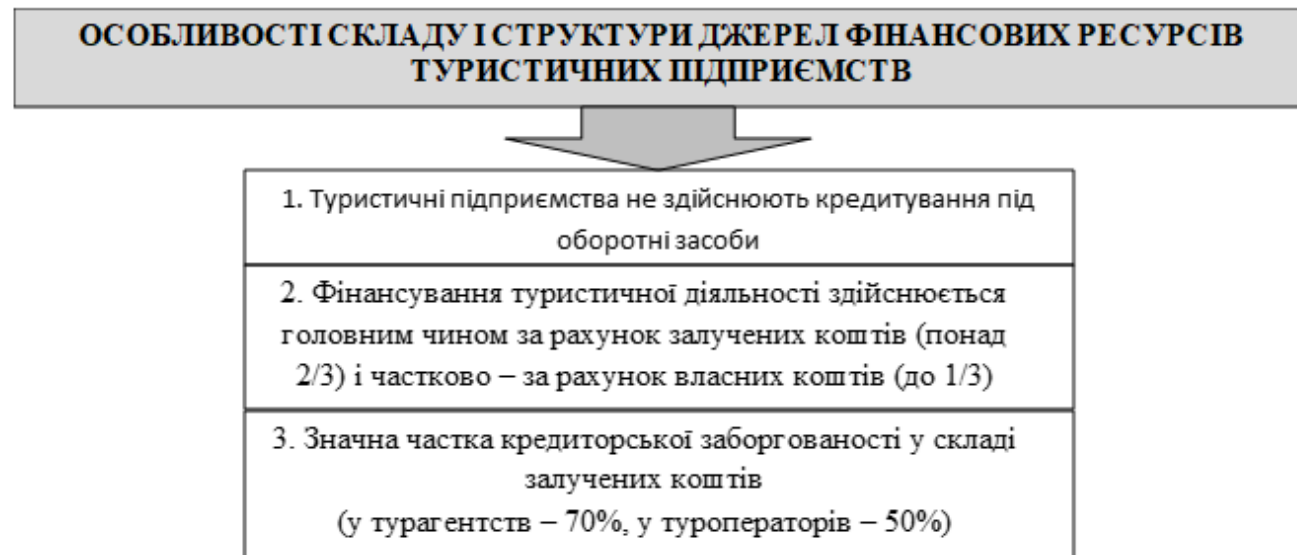

Рис. 5. Особливості складу і структури джерел фінансових ресурсів туристичних підприємств

Наявність фінансових ресурсів, їх ефективне використання визначають фінансове благополуччя підприємства, його платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість. Водночас висока частка вага залучених та позикових коштів ускладнює фінансову діяльність підприємства та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, доходів на облігації, зменшує ліквідність балансу підприємства, підвищує фінансовий ризик. Тому в кожному конкретному випадку необхідно детально продумати доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів.